MOTÝLI STÁTNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE KAMENNÝ VRCH U KURDĚJOVA

BUTTERFLIES IN THE STATE NATURE REZERVE KAMENNÝ VRCH U KURDĚJOVA

Jindřich Ryšavý

V roce 1981-1982 jsem prováděl na základě povolení SÚPPOP v této rezervaci faunistický průzkum Lepidopter. Lokalitu jsem navštívil celkem 14x ve dvou až třítýdenních intervalech. Sběr registrace jednotlivých druhů byla prováděna ve dne obvyklými metodami a v noci na světlo pomocí el. agregátu "Honda." Vzhledem k převýšení rezervace k k okolnímu terénu vál téměř vždy v noci vítr a podmínky k lovu na světlo nebyly nikdy ideální. Počet zjištěných motýlích druhů nelze pochopitelně srovnávat s množstvím druhů ve větších územních celcích, kde je zastoupeno více různých typů vegetačních formací. Limitujícím faktorem skladby a počtu druhů zjištěných Lepidopter je složení stepní vegetace (druhové bohatství potravního spektra), dále pak malá rozloha rezervace a návaznost na okolní, zemědělsky intensívně využívanou krajinu. Přes tuto skutečnost je zdejší fauna motýlů značně bohatá a zajímavá.

Charakter lokality

SPR Kamenný vrch má rozlohu 5,81 ha a je to prakticky vrchol kopce (341 m nad m.) porostlý stepní vegetací, zvedající se severozápadně od Kurdějova v okrese Břeclav. V minulém století se zde těžil kámen a po této těžbě zde zůstaly nepravidelné jámy a výmoly zaujímající větší část plochy rezervace. Stopy po těžbě jsou již natolik zahlazeny erozí a pokryté bylinnou vegetací, že téměř nikde nevystupuje na povrch holý kámen. V minulosti byl vrch porostlý šípákovou doubravou, nyní zbyl pouze jediný vzrostlý doubek na východním okraji rezervace. Křoviny jsou řídce zastoupeny hlohem, trnkou, růží a akátem. Z chráněných druhů bylin zde roste koniklec obecný velký (Pulsatilla vulgaris), hlaváček jarní (Adonis vernalis), sasanka lesní (Anemone silvestris), kavyl péřitý (Stipa joanis). Dominující druhy jsou zejména ostřice nízká (Carex humilis), kakost krvavý (Geranium sanquineum), jehlice trnitá (Ononis spinosa). Dále zde roste např. hadinec červený (Echium rubrum), kozinec dánský (Astragalus danicus), sinokvět měkký (Jirines moli) aj. Na západní okraj rezervace navazuje lesík o rozloze cca 2 ha s nepříliš zajímavou druhovou skladbou dřevin (akát, borovice, bříza). V blízkosti jsou plodící mandloňové výsadby, jinak je

okolní půda zemědělsky využívána.

Výsledky průzkumu

Na území rezervace jsem zjistil celkem 191 motýlích druhů. Z nočních motýlů uvádím pouze druhy typické pro rezervaci, dále druhy vzácnější, faunisticky či jinak zajímavé. Pozoruhodný je vysoký počet zjištěných druhů některých čeledí denních motýlů, zejména Satyridae (11), Lycaenidae (11), Hesperidae (7). Druhy Procris byly determinovány podle mikroskopických preparátů genitálií, za což děkuji V. Bělínovi. Dokladový materiál je uložen v mé sbírce.

Psyche viciella De. et Schiff. - v červnu hojný druh
Epiblema foenella L. - ojediněle vyskytující se druh
Evergestis frumentalis L. - 14.5.1982 2ex.
Udea lutealis Hb. - v červenci hojný druh
Procris subsolana St. 11.7.1981 1 ex. o , vzácný stepní zelenáček
Procris geryon Hb. - 11.7.1981 1o , 18.7.1981 1 o, 23.7.1981 1 o. Vzácný stepní druh.
Zygaena purpuralis Br., Zygaena achilleae Esp., Zygaena filipendulae L. Vyskytují se v rezervaci běžně, i když nepříliš hojně.
Zygaena carniolica Sc., Zygaena nagelicae Ochs. - dosti hojné druhy.
Zygaena ephialtes L. - dosti hojný druh.
Chlorisa pulmentária Gn. - 11.7.1981 1 ex. Vzácnější píďalka.
Scopula umbellaria Hb. - 11.7.1981 2ex.
Sterrha muricata Hb. - 11.7. a 23.7.1981 celkem 5 ex. Lokální a vzácný druh.
Sterrha deversaria H.S. - 11-7.1981 1 ex. Lokální, jednotlivě se vyskytující druh.
Ortholitha coarctaria Den.et.Schiff. - vzácná stepní píďalka, zde koncem května a v červnu dosti hojná.
Earophila badiata Den. et Schiff. - 23.3.1982 3 ex.
Eupithecia succenturiata L. - 11.7.1981 a 6.8.1981 celkem 6 ex.
Ellopia fasciaria L. 28.8.1981 2 ex.
Pseudopanthera macularia L. - 4.6.1981 2 ex.
Selidosema Plumaria Den. et Schiff. - 28.8.1981 2 ex. Lokální a vzácný stepní druh.
Tephrina murinaris Den. et Schif. - 6.8.1981 1 ex. Velmi lokální a vzácný druh.

Maniola Lycaon Rott. - tento lokální druh vyskytující se na stanovištích obvykle jednotlivě, je zde v červenci hojný.
Coenonympha pamphilus L. - 9.5.1981, 4.6.1981 jednotlivě
Aphantopus hyperanthus L. - v červenci dosti hojný
Boloria dia L. - jednotlivě ve třech generacích
Vanesa cardui L. - 23.7.1981 2 ex.
Cupido decoloratus St. - 23.7.1981 1 ex.
Cupido minimus Fues. - dosti hojný ve dvou generacích
Lycaeides argyrognomon Berg. - 4.6.1981 2 ex., 23.7.1981 1 ex.
Polyommatus icarus Rott. - běžný ve dvou generacích.
Polyommatus thersites Gerh. - 4.6.1981, 18.7.1981, 23.7.1981 celkem 9 ex. Lokální modrásek jihomoravských stepí.
Polyommatus bellargus Rott. - 4.6.1981 2 ex.
Polyommatus coridon Poda - 18.7.1981 2 ex.
Polyommatus damon Den. et Schiff. - v červenci jednotlivě. Vzácný modrásek, jehož současný výskyt v Čechách je problematický. Na Moravě je známý z mála míst, na Slovensku novější údaj pouze z Děvínské Kobyly (Čaputa 1968).
Meleageria daphnis Den. et Schiff. - 18.7.1981 1 ex., 23.7.1981 2 ex.
Glaucopsyche alexis Poda - 4.6.1981 2 ex. Vzácnější modrásek známý u nás zejména ze stepí jižní Moravy a Slovenska.
Strymonidia pruni L. - 18.7.1981 1 ex.
Erynnis tages L. - běžný ve dvou generacích.
Carchorodus alceae Esp. - 11.7.1981 1 ex., 23.7.1981 4 ex.
Pyrgus fritillarius Poda - 4.6.1981 i ex., 11.7.1981 3 ex.
Pyrgus malvae L. - 9.5.1981 2 ex.
Heteropterus morpheus Pall. - 11.7.1981, 18.7.1981. Největší z našich soumračníků. V Čechách se pravděpodobně již nevyskytuje, na jihu Moravy a Slovenska je znám z více lokalit. V rezervaci se vyskytuje mimořádně hojně.
Adopaea lineola Ochs. - v červenci dosti hojný druh.
Ochlodes venatus Brem. - 11.7.1981 dosti hojný.
Papilio machaon L. - 18.7.1981, 21.7.1982, pozorován vždy 1 ex.
Pontia daplidice L. - 18.7.1981 3 ex.
Colias myrmidone Esp. - 6.8.1981 1 ex.

Deilephila porcellu L. - v červnu v rezervaci velmi hojný druh.
Achlya flavicornis L. - 27.3.1982 1 ex.
Achlya ridens Fabr. - 14.5.1982 1 ex.
Macrothylacia rubi L. - v rezervaci velmi hojný druh.
Euxoa aqulina Den. et Schiff. - 6.8.1981 1 ex.
Chersotis multangula Hb. - 11.7.1081 1 ex. Vzácný stepní druh.
Chersotis cuprea Den. et Schiff. - 28.8.1981 1 ex., 18.9.1981 1 ex.
Sideridis albicolon Hb. - 14.5.1982 1 ex. Vzácný stepní druh.
Perigrapha I-cinctum Den. et. Schiff. - 27.3.1982 11 ex. Vzácná jarní můra typická pro jihomoravské stepi.
Orthosia gracilis Den. et Schiff. - 14.5.1982 1 ex.
Synvaleria eleagina Den. et Schiff. - 27.3.1982 3 ex. Krásná jarní můra známá v ČSSR zejména z Jižní Moravy a Slovenska.
Ammoconia caecimacula Den. et Schiff. - 18.9.1981 1 ex.
Agrochola helvola L. - 18.9.1981 1 ex.
Gryphia algae Fabr. - 6.8.1981 2 ex. Lokální a variabilní druh.
Amphipoea fucosa Frey. - 11.7.1981 4 ex.
Atypha pulmonaris Esp. - 11.7.1981 2 ex.
Arenostola fluxa Hb. - 23.7.1981, 6.8.1981 hojná. Lokální a stepní druh.
Syngrapha modesta Hb. - 11.7.1981 1 ex. Vzácný a lokální druh.
Chrysaspidia bractea Den. et Schiff. - 11.7.1981 2 ex.
Abrostola asclepiadis Den. et Schiff. - 6.8.1981 3 ex.
Ephesia fulminea Sc. - v červenci dosti hojná.
Ecrita ludicra Hb. - 11.7.1981 11 ex. na světlo. Tento vzácný lesostepní motýl se vyskytuje v rezervaci v červenci dosti hojně. Najde se někdy i ve dne sedící na vegetaci. U nás je známý pouze sporadicky z jižních oblastí Slovenska, z Moravy je uváděn 1 ex. z okolí Brna (Králíček M. 1970).
Celama aerugula Hb. - 11.7.1981 3 ex. Lokální a vzácný přástevník.
Melanargia galathea L. - v červenci v rezervaci hojný druh.
Hipparchia circe Fabr. - 11.7.1981 11 ex.
Hipparchia briseis L. - 6.8.1981 3 ex.
Eumenis semele L. - 11.7.1981 1 o, 23.7.1981 2 o.
Eumenis arethusa De. et Schiff. - 6.8.1981 5 ex.
Satyrus dryas Sc. - 23.7., 6.8.1981 dosti hojný.
Maniola jurtina L. - v červenci hojný.

Z uvedeného výčtu druhů je zřejmé, že v rezervaci se vyskytuje řada v ČSSR lokálních a vzácných motýlů. Navíc se v některých případech jedná o mimořádně silné populace, což svědčí o současných příznivých ekologických podmínkách na tomto malém území. Jsou to převážně druhy typické svým rozšířením pro jihomoravské stepi, které stále více ustupují z naší krajiny. Určité nebezpečí pro rezervaci může znamenat výsktyt akátu, který se masově šíří na svahu západně od Kamenného vrchu. Jinak charakter rezervace - vrchol kopce s nepravidelnými jámami, porostlý stepní, často ostnitou vegetací, zajišťuje sám o sobě určitou rezistenci proti zásahům zvenčí. Značně příkrý svah na východě až jihovýchodě a navazující lesík na západním okraji rezervace poskytuje alespoň minimální ochranné pásmo. Je tedy předpoklad, že cenná fauna a flora Kamenného vrchu není zatím ohrožena, na rozdíl od mnohých jiných maloplošných rezervací, které jsou někdy i neúmyslně poškozeny hrubými zásahy do jejich bezprostředního okolí.

S u m m a r y

In this paper the author brings a report on his research of the Lepidoptera carried out in 1981-1982 in the state nature reserve Kamenný vrch u Kurdějova, which is situated in the South Moravia. This area is small, but represents an important area of xerotherm animal species. From this area the author mentions species of rare butterflies or species whis are typical end interesting of this state nature reserve. These are especialy: Procris subsolana St., Procris geryon Hb., Ortholitha coarctária D.S., Perigrapha I-cinctum D.S., Synvaleria oleagina D.S., Eccrita ludicra Hb., Maniola Lycaon Rott., Polyommatus thersites G., Polymmatus demon D.S., Heteropterus Morpheus Pall.

L i t e r a t u r a

Čaputa A., 1968: Pozoruhodnější nálezy motýlů v rezervaci Děvínská Kobyla. Ac. Rer. Natur. Mus. Nat. Slov. Bratislava XIV: 99-106.

Hrubý K., 1964: Prodromus Lepidopter Slovenska, NČSAV, Bratislava.

Jakeš O., Marek J., 1975: Nové nebo jinak významné nálezy Lepidopter z Moravy a Slovenska. Zprávy Čs. spol. ent. při ČSAV, 11:41-46.

Králíček M., Marek J., Povolný D., 1970: Významné a nové faunistické nálezy Lepidopter z Moravy a Slovenska. Ochrana fauny IV,1.
Králíček M., 1971: Faunisticky významné nálezy Lepidopter ze Slovenska a Moravy. Ac. Rer. Natur. Nat. Slov. Bratislava, 15:77-84.
Králíček M., 1976: Některé pozoruhodnější nálezy Lepidopter z našeho území, zvláště Moravy a Slovenska. Ac. Rer. Natur. Mus. Nat. Slov. Bratislava, 17:93-109.
Maršáková - Němejcová, Štefan M., a kol., 1977: Národní parky, rezervace a jiná chráněná území přírody v Československu. Academia Praha.
Schwarz R., 1948, 1949: Motýli 1, 2. Vesmír, Praha.

Adresa autora (Anchrift des Autors):
Jindřich Ryšavý, 751 19 Vlkoš u Přerova č. 117